

LEOPOLDO LUGONES

Abdéra lovai

■ Abdéra, az égei-tengeri trák város, a mai Balastra, amelyet nem szabad összetévesztenünk baeticai névrokonával, a lovairól volt nevezetes.

Trákiában lovakkal kitűnni nem volt csekélység; de Abdéra nemcsak kitűnt, hanem egészen egyedülállónak számított. A lakói mind büszke öntudattal idomították a nemes állatot, és ez a hosszú éveken át kitartóan táplált, igazi tradícióvá érlelődő szenvedély csodálatos eredményekhez vezetett. Az abdériai lovak kivételes hírnévnek örvendtek, a kikonoktól a bisaltokig minden trák elismeréssel adózott a biszonoknak, az említett város lakóinak. Meg kell jegyeznünk, hogy ezt a kellemeget a haszonnal egyesítő tevékenységet a királytól az utolsó polgárig mindenki egyaránt művelte.

E körülményeknek az lett a másik következménye, hogy szoros kapcsolat alakult ki az állatok és gazdáik között, jóval szorosabb, mint más nemzeteknél; a biszonok az istállót az otthonuk meghosszabbításának kezdték tekinteni, és végtelen szenvedélyükben még attól sem riadtak vissza, hogy a lovakat az asztalukhoz engedjék. Igaz, pompás paripák voltak, de mégis csak állatok. Némelyikük indiai lenvaszon ágyneművel takarózott; a jászolokat pedig olykor kezdetleges freskók díszítették, ugyanis nem egy állatorvos állította, hogy a lovak művészi érzékkel rendelkeznek; a lótemetőben a kispolgári, kétségkívül túldíszített sírok között akadt egy-két igazi mestermű is. A város legszebb templomát Anonnak szentelték, annak a lónak, amelyet Poszeidón egy szigonycsapással teremtett a földből; és azt hiszem, hogy a hajóorrok lófej-díszítése is hasonló eredetre tekint vissza; annyi mindenestre bizonyos, hogy a lovas domborművek jelentették az abdériai építészet leggyakoribb díszítőelemét. Az uralkodó lelkesedett legjobban a paripákért, a sajátjainak még a legsötétebb gaztetteket is elnézte, ettől aztán azok teljesen elvadultak; Podargoszról és Lamponról baljós történetek keringtek; mert, ugye, mondanunk sem kell, hogy a lovak is nevet viseltek, mint az emberek.

Ezek az állatok olyan kitűnően voltak idomítva, hogy pusztán a szavakból is értettek; a rendeltetését vesztett gyeplő díszítőelemmé vált, amelyet a lovak persze igen nagy becsben tartottak. Mivel a gazdáik úgy vélték, a szabadság kedvez a képességeik kibontakoztatásának, a paripák nyeret és hámot levetve szabadon kószáltak a Koszintesz partjáig húzódó, csodálatos mezőkön.

Szükség esetén kürtszóval terelték őket össze, ők pedig mindig pontosan megjelentek, a munkára ugyanúgy, mint az abrakoltatásra. Egészen hihetetlennek tűnt a cirkuszi játékok során mutatott ügyességük, a csatában tanúsított bátorságuk, az ünnepeles szertartások alatti méltóságteljes viselkedésük. Abdéra lóversenypályája, akrobatatársulatai, bronzpáncélos lovassága és temetései olyan hírnévre tettek szert, hogy mindenhol a csodájukra jártak: a dicsőségben egyaránt osztoztak az idomárok és paripáik.

A kitartó nevelés, a képességek célirányos fejlesztése, egyszerre a lófaj humanizálása szokatlan jelenséghez vezetett, amelyet a biszonok nemzeti kiválóságuk bizonyítékaként ünnepeltek. A lovak értelmének és tudatának együttes fejlődéséről tanuskodtak azok a furcsa esetek, amelyekről egyre több szóbeszéd keringett.

Egy kanca tükröt követelt az istállójába; az áhított tárgyat a fogával ráncigálta ki a gazdája hálószobájából, majd a patájával rúgta szét, mert nem tetszett, amit benne látott. Amikor eleget tettek a szeszélyének, szemmel láthatólag kacéran kezdett viselkedni. Baliosz, a vidék legszebb csikója, ez az elegáns, szentimentális, hófehér paripa, aki két hadjáratot tudhatott maga mögött, és nagy élvezettel hallgatta a heroikus hexametereket, nemrég belehalt egy asszony iránti szerelmébe. A hölgy egy tábornok felesége volt, a szerelmes jószág gazdájáé, aki korántsem titkolta a történetet. Sőt még hízelgőnek is találta a dolgot, ami egészen magától értetődő volt e lovas metropoliszban.

Csikógyilkosságokról is beszámoltak, sőt a számuk olyan riasztó mértékben emelkedett, hogy öreg öszvérkancákat kellett alkalmazni pótanyának; a lovak körében egyre kedveltebbé vált a hal és a kender, ami a kenderültetvények rendszeres kifosztásához vezetett; több elszigetelt lázadást is tüzes vassal kellett letörni, az ostor ugyanis már elégtelennek bizonyult. Egyre-másra szaporodtak az ilyen esetek, a lázadás ösztöne feltartóztathatatlanul terjedt tovább.

A biztosnak, akik napról napra jobban el voltak ragadtatva a lovaiktól, mit sem törődtek mindezzel. De hamarosan még súlyosabb esetek történtek. Két-három igásló összefogott egy kocsis ellen, aki engedetlen kancáját ostorozta. A lovak egyre kevésbé akarták járomba hajtani a fejüket, így egyre népszerűbbek lettek a szamarak. Egyes állatok nem tűrtek meg bizonyos lószerszámokat; tehetős gazdáik azonban nem láttak ebben mást, mint bájos kis szeszélyt.

Egy nap a lovak nem jelentek meg a kürt szavára, és a gazdáik kénytelenek voltak erővel összetereelni őket; a következő napokban azonban nem ismétlődött meg a lázadás.

Nem sokkal ezután, ahogy az lenni szokott, az apály döglött halakkal borította el a tengerpartot. A lovak jól belakmározta belőlük, majd komoran baktattak vissza a város körüli mezőkre.

Éjfélkor robbant ki a különös konfliktus.

Hirtelen tompa morajlás rázta meg a várost. Minden ló egyszerre lendült támadásba, de ezt csak később lehetett megtudni, kezdetben ugyanis túl nagy volt a sötétség és az emberek meglepetése.

Mivel a legelők a városfalon belül voltak, semmi sem állíthatta meg a rohamot; ráadásul az állatok alaposan ismerték az otthonukat, ami még jobban sietette a katasztrófát.

Emlékezetes éjszaka volt, amelynek minden borzalmára csak a reggel derített fényt, hogy aztán tovább szaporítsa a számukat. A szétrúgott ajtók a földön hevertek, szabad utat engedve a fáradhatatlanul portyázó szilaj csordáknak. Vér folyt, számos polgár vált a paták és a fogak martalékává, a lovak soraiban pedig az emberi fegyverek okoztak veszteséget.

A várost sötét fellegbe burkolta a paták nyomán felszálló por; a rémisztő látványt különös lárma kísértte: a dühös és kétségbeesett kiáltások közé számtalan nyerítés, néhány fájdalmas számárordítás és az ajtókat döngető paták zaja vegyült. A föld rengegni látszott a lázadó horda tömege alatt, amely időről időre fergeteges vágatába kezdett, minden irány és cél nélkül; miután kifosztották az összes kenderültetvényt és azt a néhány borospincét, amelyek felkeltették a rafinált konyhához szokott házasok figyelmét, a lovak részeg bandákba verődve folytatták a pusztítást. A tenger felé lehetetlen volt a menekülés. Ismerve a hajók rendeltetését, a lovak lezárták a kikötőhöz vezető utat.

Egyedül a vár maradt épségben, itt kezdődött az ellenállás megszervezése. A védők dárdákkal támadtak minden arra járó lóra, és ha az állat a közelben esett el, behúzták a várba eleségnek.

A megmenekült polgárok körében furábbnál furább történetek keringtek. Az első támadás nem volt több pusztá fosztogatásnál. Miután betörték az ajtót, a lovak a szobák felé nyomultak, kizárólag a fényűző kárpitok érdekelték őket, amelyeket megpróbáltak magukra öltetni, illetve az ékszerek és más csillogó tárgyak. Az ellenállás féktelen haragra gerjesztette őket.

Mások torz szerelmekről számoltak be, asszonyokról, akiket a saját ágyukban lepettek meg és lapítottak halálra a felhevült bestiák; egy nemes hölgy két hisztériás roham között zokogva panaszkolta el kálváriáját: arra ébredt a félhomályba borult hálószobában, hogy az ajka egy fekete csikó ocsmány pofájának ütkezik, aki az ínyét felhúzza viczorog a gyönyörtől; csak sikítani tudott rémületében, míg a fenevad buja, emberi gonoszságtól csillogó tekintettel bámulta; aztán vér árasztotta el, a kimúló állat tengernyi vére, akit végül egy szolga döfött le hátulról a kardjával...

Azt rebesgették, hogy a kancák élvezetből gyilkoltak, igazi női kegyetlenséggel marcangolták halálra az áldozataikat. A szamarakat kiirtották, az öszvérek pedig szintén fellázadtak, de a maguk ügyetlen, öntudatlan módján, csak a rombolás kedvéért romboltak, és különös haragot tanúsítottak a kutyák iránt.

A város egyfolytában a lovak örült vágójától rengett, egyre nagyobb robajjal dőltek össze az épületek. Bár a túlerő miatt ez rendkívül veszélyesnek látszott, a védőknek fel kellett készülniük a kitérésre, ha nem akarták, hogy a városuk ilyen ostoba módon pusztuljon el.

A férfiak fegyverkezni kezdtek; de a kezdeti megtorpanás után a lovak is támadásra szánták el magukat.

Hirtelen csend előzte meg a rohamot. A várból látni lehetett, ahogy a szörnyű sereg a hippodromoszbán gyülekezik. A művellet hosszú órákat vett igénybe, mert valamilyen érthetetlen okból a sorokat minduntalan megbontotta egy-egy megbokrosodott, fejhangon nyihogó állat.

A nap már leáldozóban volt, amikor megindult az első támadás. Ez a roham, ha szabad így fogalmaznunk, nem volt több pusztá erődemonstrációnál, hiszen a lovak egyszerűen csak elvágtattak a falak előtt. A védők válaszul nyílzáport zúdítottak rájuk.

A lovak a város másik végéből lendültek neki újra, és örületes erővel csapódtak a várfalaknak. Az egész erődítmény megremegett, és el kell ismerni, a paták komoly kárt tettek a robusztus dór falakban.

A védők visszaverték a támadást, de hamarosan újabb következett.

Tucatszám hullottak a lovak, estek el a patkolt öszvérek; a sorok azonban makacsul kiegészültek, mintha mit sem fogyatkozna az ostromlók száma. A legkellemetlenebb az volt, hogy néhányuknak sikerült felöltenie harci vértjét, amelynek acélszeméiről lepattantak a dárdák. Mások rikító szövedarabokban, nyakláncban pompáztak, és még haragjukban is meglepő bolondságokat műveltek.

A falakon lévőek jól ismerték őket. Dinosz! Aethon! Amateo! Xanthosz! Ők pedig vidáman felnyihogtak, és a farkukat felcsapva heves támadásba lendültek. Az egyikük, minden bizonnyal egy főnök, két lábra ágaskodva lépkedett előre, mellső lábával bátran tapodva a levegőt, mintha harci táncot járna, kígyószerű eleganciával forgatta a nyakát, egészen addig, amíg egy dárda a szügyébe nem fúródott...

A támadás már-már diadalmaskodni látszott. A falak engedni kezdtek.

Ekkor hirtelen egy riadójel bénította meg a bestiákat. Egymás farára, hátára támaszkodva nyújtogatták a nyakukat a Koszinetesz mentén elterülő jegenyés felé; a védők is abba az irányba fordultak, riadtan szemlélve az eléjük táruló látványt.

A sötét erdő fölötti alkonyi égbolton egy óriási oroszlánfej tekintett a város irányába. Azokra a kihalófélben lévő, özönvíz előtti bestiákra hasonlított, amelyek időről időről feldúlják a Rhodope-hegység vidékét. Ilyen szörnyeteget azonban még so-

ha senki sem látott, hiszen a legmagasabb fákon is túlnőtt, sörénye a lemenő nap fényében fürdő levelek közé vegyült.

A napfényben hunyorogva, mozdulatlanul állt a ringó lombok között, csillogtak hatalmas szemfogai; vad szagot hozott felőle a szellő. A nap aranyba vonta roppant sörényét; úgy magasodott a láthatáron, mint azok a sziklatömbök, amelyekből a hegyekkel egyidős pelaszgok barbár istenségeiket faragták.

Aztán hirtelen megindult, lassan, akár az óceán. Hallani lehetett a mellkasa előtt szétnyíló lombok suhogását, fújtatószerű légzését, amely ha üvöltéssé terebélyesedik, biztosan megrengeti a várost.

Hiába voltak túlerőben, a fellázadt lovaknak eszükben sem volt ellenállni. Egyetlen lendülettel felkerekedtek, otthagyták a partot, és elvágattak Macedónia felé. A nyomukban valóságos hurrikán támadt homokból és vízből, ugyanis jó néhányan a habokon át menekültek.

A várban eluralkodott a pánik. Mit lehet tenni egy ilyen ellenséggel szemben? Hol az a bronz ajtópánt, amely ellenáll az állkapcsának? Hol az az ajtó, amely megvéd a karmaitól?

A védők már kezdték visszakívánni az elmúlt veszedelmet (a civilizált állatok elleni harcot), kifulladásra, csüggedten engedték le az íjaikat, amikor az erdőből hirtelen előbukkant a szörnyeteg. Nem üvöltés tört fel a torkából, hanem emberi csatakiáltás, egy harcias „alalé!”, amelyre örömteli „hojohé!”-k és „hojotohó!”-k feleltek a várból.

Ó, mily dicső látvány!

Az oroszlánfej alatt egy istenség fényességes arca ragyogott; az aranyszínű bőr alól büszkén villant elő márvány mellkasa, tölgyfa karja, nagyszerű combja.

Egyetlen kiáltás, a szabadság, a hála, a büszkeség kiáltása visszhangzott az alkonatban:

– Héraklész, Héraklész érkezett meg!

Orbán Gábor fordítása

